

Szemle

A háború alatt elhalt lengyel geológusok emlékezete

A Lengyel Földtani Társulat (Polskiego Towarzystwa Geologicznego) 1939–1945 között szünetelő Évkönyvének 1949-ben újraindult XIX. kötetének 300 oldalnyi terjedelmű első füzetét a háború alatt elhalt geológusai emlékezetének szenteli. A felsorolt 35 értékes lengyel szakember közül néhány a háború elején, a legtöbb azonban a háború alatt halt meg. Sokan közülük természetes halállal múltak el, kétségtelen azonban, hogy a fasiszta német megszállás következtében beállott súlyos viszonyok sietteték halálukat. Nagy számban pusztultak el azonban a háború alatt, részben a harcúterén, mint katonák, részben a németek által kivégeztettek, vagy koncentrációs táborokban és fogságban agyonanyargatások és kínzások következtében haltak el.

Elhalt lengyel kártársaink között vannak Lewinaki J., a varsói egyetem földtan-tanára, Piwowar A. Dabrowa Górnicza bányaiskolai tanár, Teisseyre L., a lwowi Polytechnikum földtan-tanára, Friedberg J., a Jagello-egyetem ny. őslénytan-tanára, Jarosz J., a lwowi Polytechnikum ny. őslénytan-tanára, Kowalszki L. geológus, Krętz St., a Jagello-egyetem ásványtan-tanára, Lazinski V., a Jagello-egyetem talajtan-tanára, Makovyski A., a lengyel földtani intézet geológusa, Marozewicz J., a lengyel földtani intézet ny. igazgatója, Rabowski B., a lengyel földtani intézet geológusa, Rydzewski Bronislas, a vilnai egyetem földtan-tanára, Winda-kiewicz E., a krakowi bányászakadémia magántanára, Niezabitozski E., paleontológus, a poznaei egyetem állattan-tanára, Weyberg S., a varszawi egyetem kristálytan-tanára. Mint katona, a harcúterén halt meg Beres C., a Jagello-egyetem földtani intézetének tanársegéde.

Agyonlőtték a következőket: Horwitz L., a lengyel földtani intézet geológusa, Jaron Br., a Jagello-egyetem tanársegéde, Kobyleczki M., a lengyel földtani intézet geológusa, Lenczewicz St., varsói egyetem földrajz-tanára, Opolski Z. geológus, liceumi tanár, Pawlowski St., a poznaei egyetem földrajz-tanára.

Fogságban vagy koncentrációs táborokban elhaltak: Bujalski B. olajgeológus, Kelus A. paleontológus, Luniewski A., a varsói egyetem földtani tanársegéde, Nowak J., a Jagello-egyetem földtan-tanára, Rychliczki J. geológus, Smolenski G., a Jagello-egyetem földrajz-tanára, Pich C., a Jagello-egyetem növénytan-tanára, Swiderski B., a poznaei egyetem földtan-tanára, Anezy L., Nechay V. geológus, Mazurek A., a lengyel földtani intézet geológusa, Liljop G. paleobotanikus, szerencsétlenség következtében, végül Afganisztánban Drath A., a bányászakadémia tanára.

A Lengyel Földtani Társulat beható méltatásokkal emlékezik meg a háborús halottakról, akik között több európai hírnű tudóst tisztelünk. Egyesek irántunk is jártak, személyes kapcsolatokat tartottak velünk. A Magyar Földtani Társulat mély részvétellel adozik

a lengyel testvéremzet nagy szakmai vesztesége fölött s esodájkózással veszi azt az ömegtartóztató tárgyilagosa hangnemet, amely a fasiszta örület gyilkosságainak tárgyalásában megnyilvánul. Rokonzenvünk és barátí tiszteletünk a Lengyel Földtani Társulatnak!

V. E.

Új geofizikai központok Lengyelországban

A Múzeum Zieme IV. 1948. kötetében értesülünk arról, hogy a lengyelek a geofizikai kutatások céljaira a Krakkói Bánya-Iskolában, geofizikai tanulmányok (tudományos vizsgálatok) céljaira pedig Varsóban önálló (iskolaközi) intézetet létesítettek.

A Kárpátok földtani intézete

Tolwinski lengyel olajgeológus, a Lengyel Földtani Múzeum (Múzeum Zieme) kiadványának mult év végén megjelent IV. kötetében fölvetette Kárpáti Tudományos Földtani Intézet létesítésének gondolatát. Ez a Lengyelországban létesítendő intézet az előző háború után alakult „kis-ántántbeli“ Kárpát-Egyesülés helyébe lépne, s szorosabb kapcsolatot és földtani együttműködést létesítené a Szovjetunióval, Csehszlovákiával, Romániával, Bulgáriával és Magyarországgal, Meggyorsíthatná, egységesítené a népi demokráciák kárpáti és Kárpátok körüli földtani tevékenységét.

A magunk részéről legnagyobb örömmel fogadjuk ezt a javaslatot és készséggel vennénk részt ebben a munkaegyüttesben.

Vadász Elemér

Új ásványok a Szovjetunióból

Abkhasit, (N. E. Efremov: Trudy inst. geol. nauk., Ac. Sc. U. R. S. S. 37—44, 1938.) Amfibolazbeszt varietás. (Ca, Na, Mn, K)₃(Mg, Fe^{II}, Fe^{III}, Al) (OH)₂ 4,5 Si₂O₂₂'₅. Finom párhuzamos rostok. Szürkészöld. D = 2.30. Kéttengelyű negatív. 2V = 60°. Opt. tengelysík párhuzamos (010)-val. Ferde kioltás c: $\gamma = 16^\circ$. Erősen pleochroos. $\alpha = 1,624$, $\gamma = 1,641$. Adangia-hegy, Abkhaszia tartomány, É-Kaukázus.

Alumino-krizotil (D. P. Sordyachenko. Compt. rend. Ac. Sc. U. R. S. S. 46, 117, 118, 1945.) 15—20 cm-es krizotilrostok. 87% krizotil és 13% kaolin. Markopidj, É-Kaukázus.

Chkalovit (V. I. Gerasimovsky. Compt. rend. Ac. Sc. U. R. S. S. 259—263. 1939.) Na₂Be(SiO₃)₂. Fehér. Átlátszó. Üvegtényű. Egy irányban jól két irányban rosszul hasad. Törése kagylós. K = 6. D = 2.662. Rombos. Opt. pozitív. 2V = 78°. $\alpha = 1,544$, $\gamma = 1,549$. Lovozero alkáli kőzetében (Punkaruayv h. Kola fszg). schizolit, galenit, mikroklín, szodalit, eudialit, neptunit társaságában. Név: Pavlovich Chkalov tiszteletére.

Cuprokirovit (G. N. Vortushkov. Bull. Ac. Sc. U. R. S. S. 109—115. 1939.). Magnézium és réztartalmú melanterit. Halványkék. D = 1.81. Egyhajlású, $\alpha = 1,469$, $\gamma = 1,478$. Kalata-bánya, Kirovgrad.

Donbassit (E. K. Lazarenko. Compt. rend. Ac. Sc. U. R. S. S. 509—521. 1940.). Négy elemzésből nyert általános képlet P(H₂A₂SiO₆)_g A, ahol P = 1,2,3,4,5, g = 1,2: A = nH₂O; SiO₂nH₂O; RSiO₃; R = Mg, Fe^{II}, Ca, Na, Li. — Fehér, pehelyszerű tömegek. Lemezei hajlékonyak, tökéletesen hasadnak. K = 2.5. D = 2.63. Két-

tengelyű pozitív. $\alpha = 1,728$, $\beta = 1,729$, $\gamma = 1,735$. Donetz-medence több partján, az ásványteléreken, továbbá bevonat a szénen.

Inderborit (Metahidroboracit) (G. S. Gorshkov. Compt. rend. Ac. Sc. U. R. S. S. 254—256, 1941. — N. J. Ikonnikova — M. N. Godlevsky. Compt. rend. Ac. Sc. U. R. S. S. 257—258, 1941.). $\text{CaMgB}_6\text{O}_{11} \cdot 11\text{H}_2\text{O}$. Monoklin holoederes; $a : b : c = 1,6346 : 1 : 1,3173$, $\beta = 90^\circ 48'(\text{G})$; $1,6395 : 1 : 2,6346$, $\beta = 90^\circ 44\frac{1}{2}'$ (I és G). Formák : (100), (001), (110), (221), (221), (111), (111), (112). Szintelen, fehér; áttetsző — félig áttetsző, üvegfényű. Hasadása (100) szerint tökéletes; törése kagylós, $K = 1,5(\text{G})3,5(\text{I és G})$, $D = 1,928 - 1,630(\text{G})$, $2,04(\text{I és G})$. Kéttengelyű negatív. $\alpha = 1,496$, $\beta = 1,521$ számított, ($= 1,538 - 1,544$; $2V = 80 - 86^\circ(\text{G})$, $\alpha = 1,483$, $\beta = 1,512$, $\gamma = 1,530$ $\gamma \pm 6,002$ Na-fényben). $2V = 77^\circ$ (I és G) $\alpha : c = \text{O} - 1^\circ(\text{G})$, $2,5^\circ(\text{I és G})$. — Inder-tó, inyoit, colemanit, ulexittel (G). inyoit és szájbélyittel (I és G).

Ishkulit (G. P. Barsanov. Compt. rend. Ac. Sc. U. R. S. S. 468—471, 1941.) FeFe_2O_4 , FeCr_2O_4 , $\text{Mg Fe}_2\text{O}_4 = 8,8 : 2,5 : 1$. Króm-tartalmú magnetit. Kátrayfekete. Porszín fekete, $K = 6 - 6,5$, $D = 5,079$. Mágneses. Opák. Izotrop. Ishkul-tó.

Kirovit (G. N. Vertushkov. Bull. Ac. Sc. U. R. S. S. 109—115, 1939.). Magnéziumtartalmú melanterit, $\text{MgO} = 7,45\%$. $K = 2,5$. $D = 1,76$. Monoklin. Hasadása (110) szerint tökéletes, (001) szerint jó. Pozitív kéttengelyű, $2V$ nagy. Optikai tengelysík (010). $\gamma : c = 12^\circ$, $\alpha = 1,476$. Cseppköves képződmények a Kalata-bányában, Kirovgrad mellett.

A kuprokirovit hasonló a kuprojarossit-, a kirovit a jarossit-hoz, melyeket Szomolnokról (Smolnik) írt le J. Kockta. Sbornik kl. Prir. Brne. 75—79, 1937.

Kolskit (N. E. Efmov. Compt. Rend. Ac. Sc. U. R. S. S. 432—433, 1939.). $5\text{MgO} \cdot 4\text{SiO}_2 \cdot 4\text{H}_2\text{O}$. Fehér-sárgásfehér. $K = 2 - 3$. $D = 2,401$. Tömött, rostos. Kéttengelyű pozitív. $\beta = 1,542$. Kettős-törés gyenge. Kioltás egyenes. Saig-tó, Kola.

Kurnakovit (M. N. Godlevski. Compt. Rend. Ac. Sc. U. R. S. S. 638—640, 1940.) $\text{Mg}_2\text{B}_4\text{O}_{11} \cdot 13\text{H}_2\text{O}$. Monoklin (?). (001) szerinti metszeto pseudo-hexagonális. (010) szerinti hasadás rossz. Fehér tömegek, $K = 3$, $D = 1,85$. Kéttengelyű negatív. $\alpha = 1,489$, $\beta = 1,510$, $\gamma = 1,525$. $2V = 80^\circ$. Szájbélyittel együtt Inder-tó.

Tokody László

Állítólagos Rinocerosz-maradvány bazaltban

A kaliforniai egyetemen Chappel, Durham és Savage beszámoltak egy állítólagos Rinocerosz-leletről, amelyet a Washington állambeli Kék-tó partján, nagyvastagságú, miocénkorú „Columbia River“ bazaltlávaár aljában lévő üregben találtak. Az állítólagos üreg alakjának és anyagának részletes vizsgálata szerint valamilyen *Diceratherium*-jellegű vastagbőrű állat jelenléte következtetnek. Ezt igazolják a szerzők szerint a bazaltban talált csontok, valamint állítólag jó megtartású bőrráncok lenyomata és a háromjű jobb láb negatívja.

Sajnos, a leletnek meggyőző voltát sem rajz, sem fénykép, sem részletes vizsgálati eredmény nem igazolja, úgyhogy egyelőre csak nagy fenntartással fogadhatjuk a jelentést.

R. A.